

KONJUNKTURRAPPORTEN 2024

Utsiktene fremover

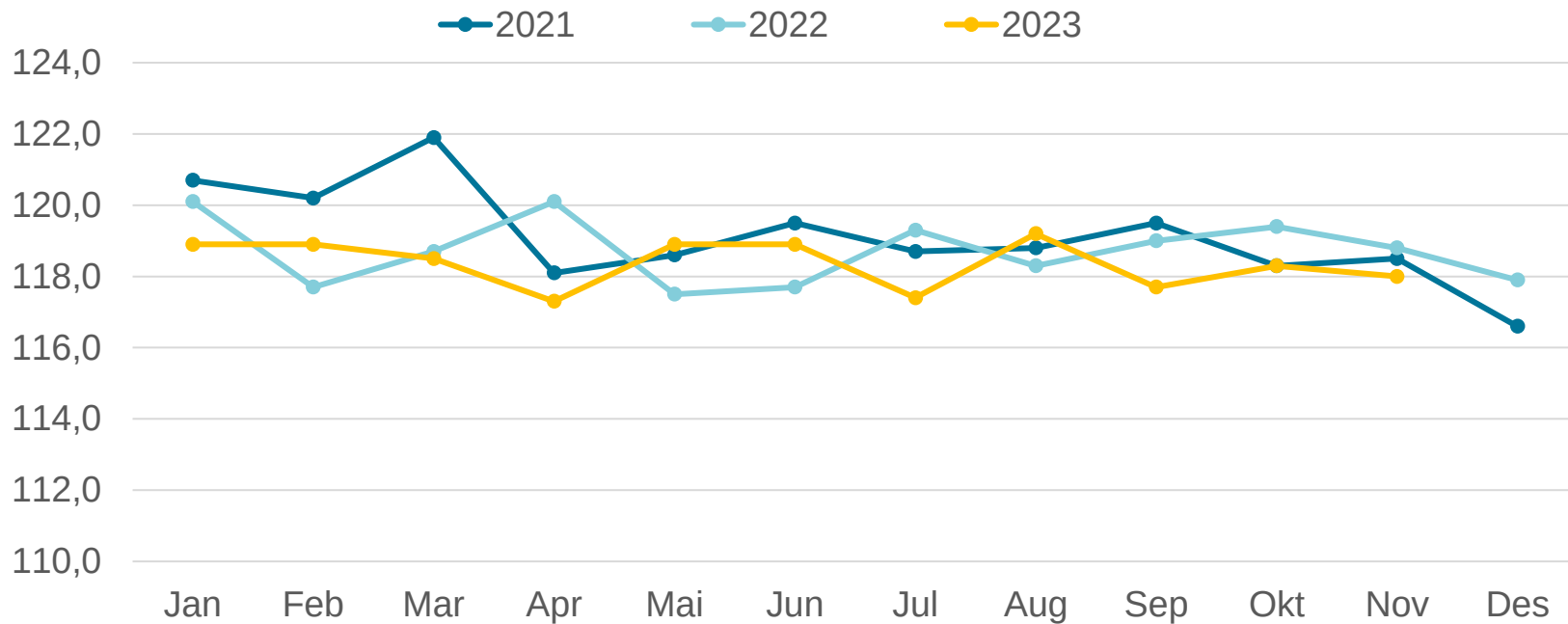
Fung. administrerende direktør Knut E Sunde

Foto: AdobeStock

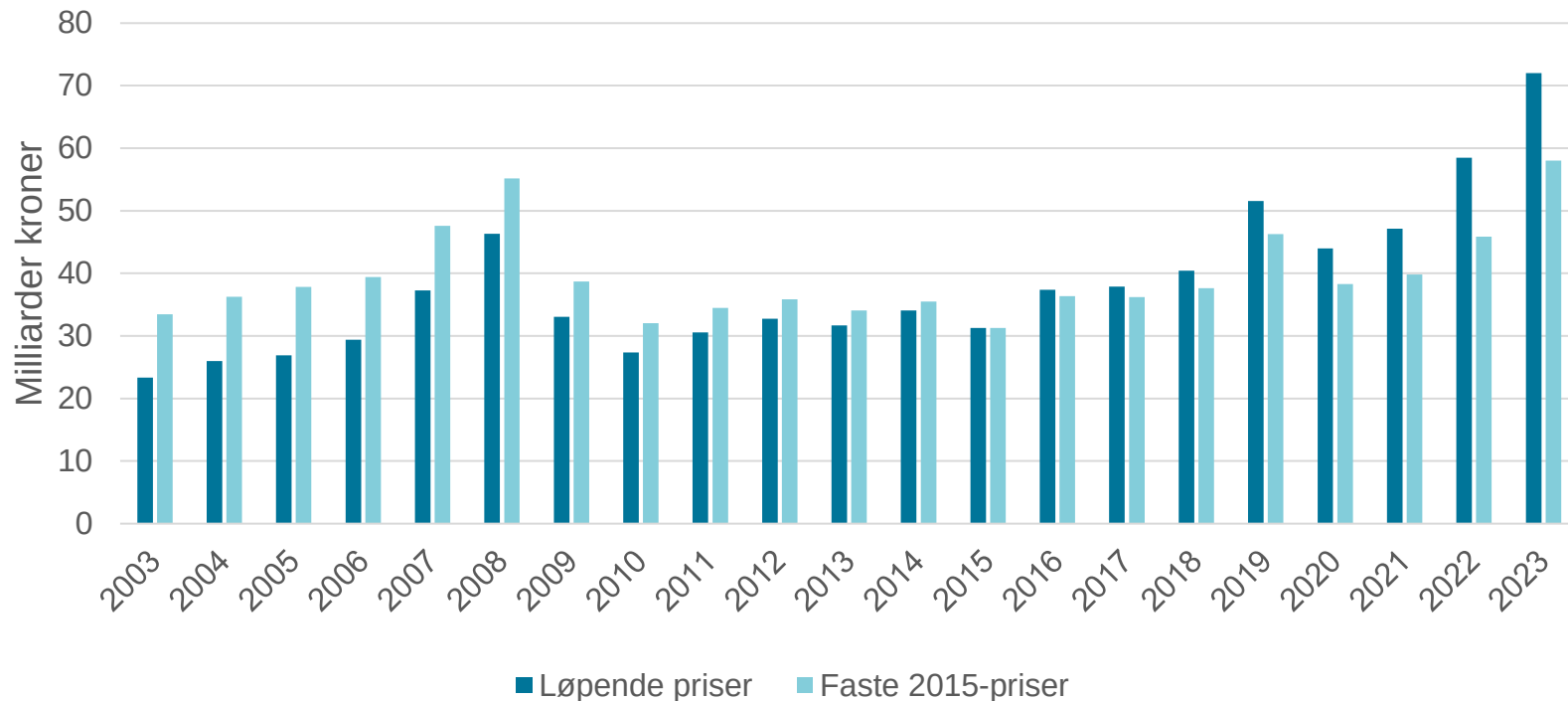
Situasjonen i industrien

Industriproduksjonen er stabil

(i gjennomsnitt)

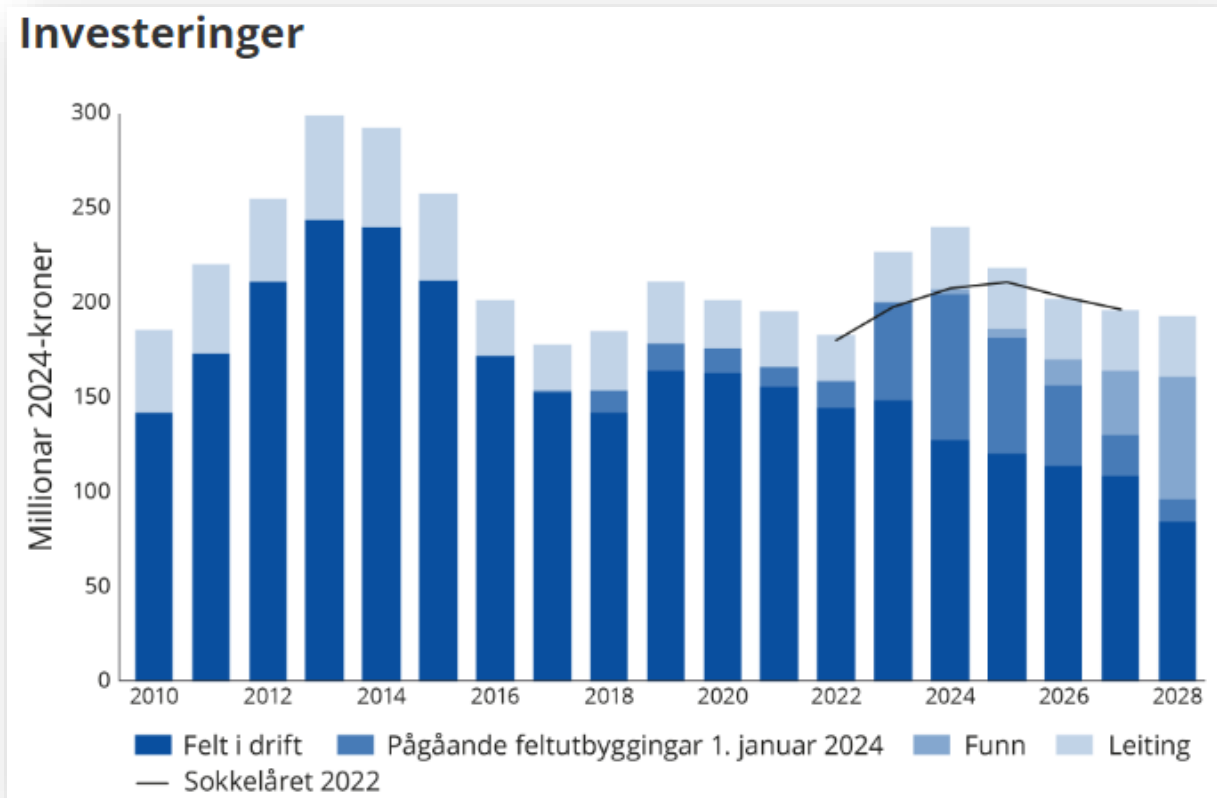

Industri-investeringer i Norge

Oljeskattepakka merkes

Faste kroner

Årets undersøkelse

Spørsmål og svar i januar

610 bedrifter

Antall sysselsatte over 90 000

Representativt

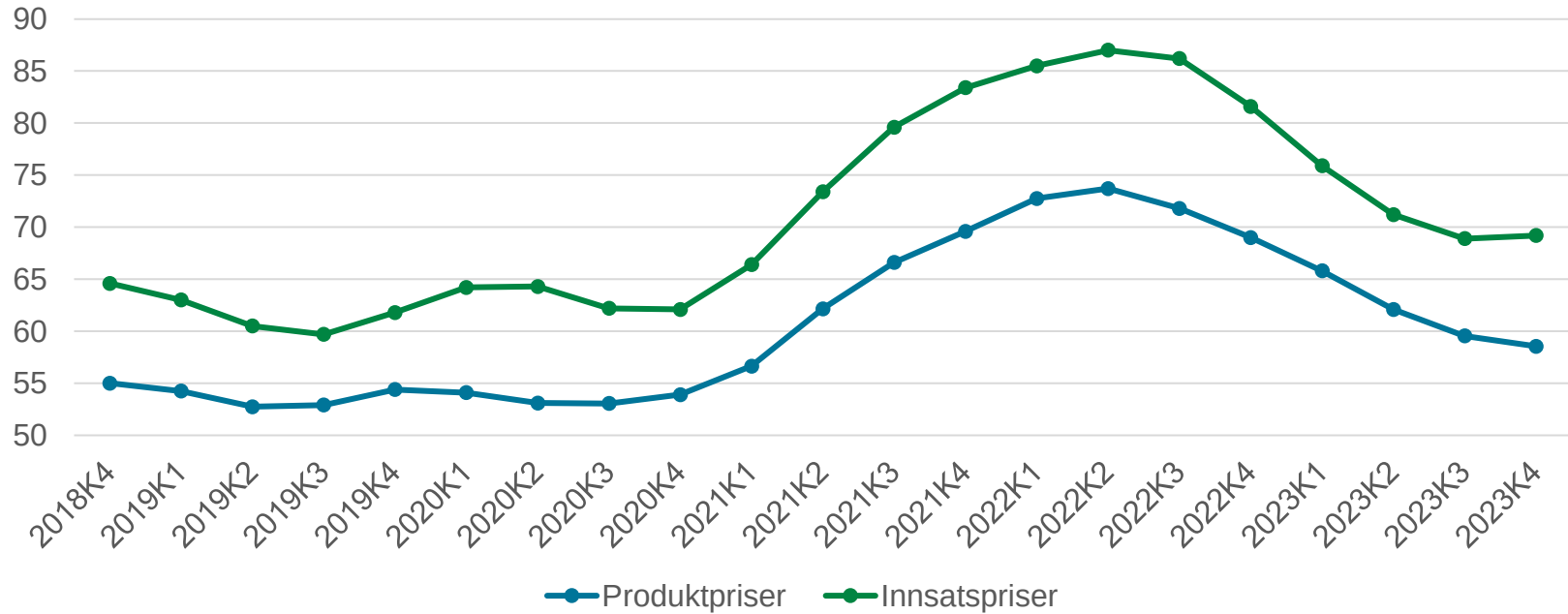

Mange og gode kvalitative svar

Utsiktene for 2024 – omsetning og eksport

- Aggregert omsetningsvekst og eksportvekst – men sprik i utvalget
- Vi har delt svarene inn i tre kategorier – med mange bedrifter innen hver bolk
 - Mer enn 10 prosent vekst
 - 0-10 prosent vekst
 - Omsetningsfall
- Vi summerer ikke presist
- Spredning delvis bransjerelatert
- Norsk oljeskattepakke, god oljepris og solid etterspørsel innen maritim industri gir høyt aktivitetsnivå for den delen av industrien
- Avtakende konjunkturer internasjonalt for en del eksportindustri, samt «Lex-Covidnæringene» (de som boomet under Covid og nå også dras ned av lavt privat forbruk) og leverandører til bygg

Produktpriser øker mindre enn innsatspriser

Utsiktene for 2024 - sysselsetting

- Aggregert sysselsettingsvekst – men sprik i utvalget
- Oljeskattepakka gir økt sysselsetting, men denne avtar hos de største bedriftene allerede gjennom 2024
- Vi summerer ikke presist
- Svært mange tenker kreativt om rekruttering

Rekruttering

Utgangspunkt:

Rike Norge vil stort sett ha oppunder full sysselsetting

... og dermed et relativt stramt arbeidsmarked

I rapporten spør vi medlemmene om situasjonen når det kommer til rekruttering av særlig faglært arbeidskraft og sivilingeniører

Spennende svar med bredde i aktiviteten

Bedriftene satser på rekruttering!

Tett kontakt med utdanningsinstitusjoner

- Tett kontakt med videregående skoler, fagskoler, høyskoler og universiteter
- Presentasjoner, utplassering, læreplasser, praksisplasser, studentoppgaver og traineeprogrammer

Markedsføring

- Annonsering, messer, SoMe, konferanser med mer

Målgrupper

- Lærlinger, studenter, folk med jobberfaring

Intern opplæring/kompetanseheving

- Kurs, EVU, mentorordning, karriereutvikling, variasjon i arbeid, arbeidsmiljø, trivselstiltak, bruk av lønn – for å utvikle og beholde ansatte

Rekruttering

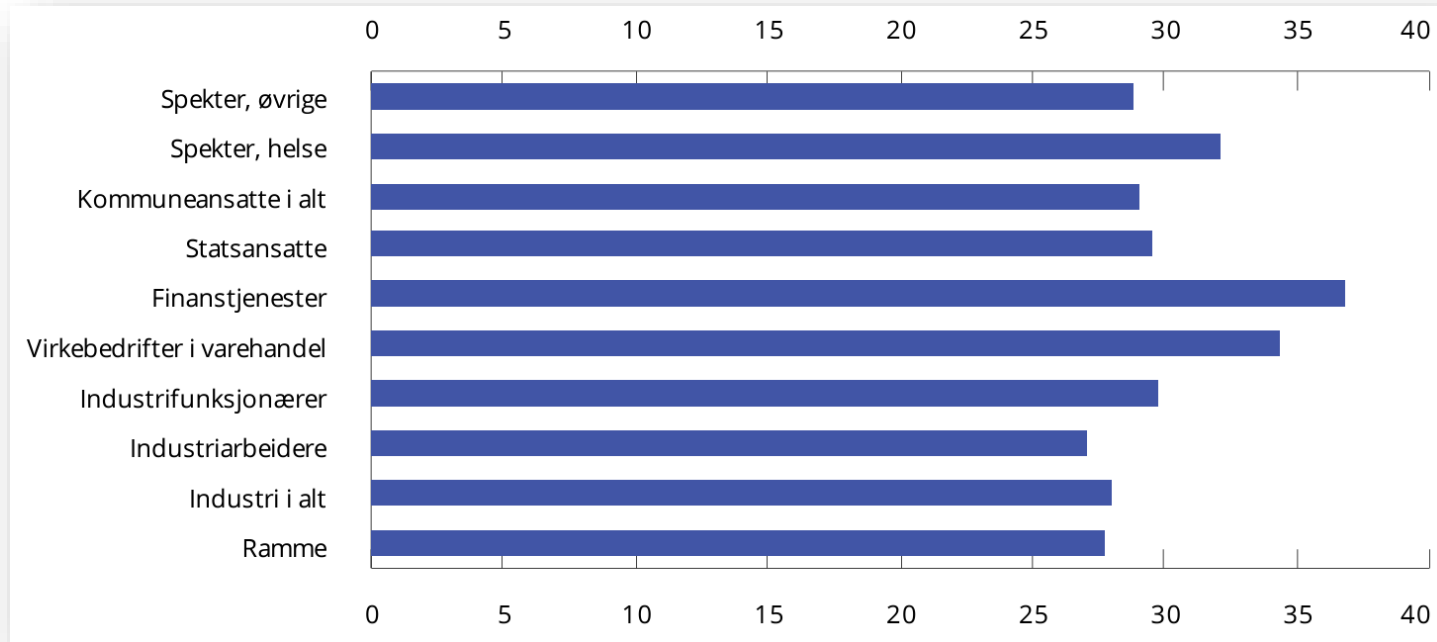
- Via ansatte og annonsering

Ansetter også utenlandsk arbeidskraft, flyktninger og personer med ulik bakgrunn for ulike formål

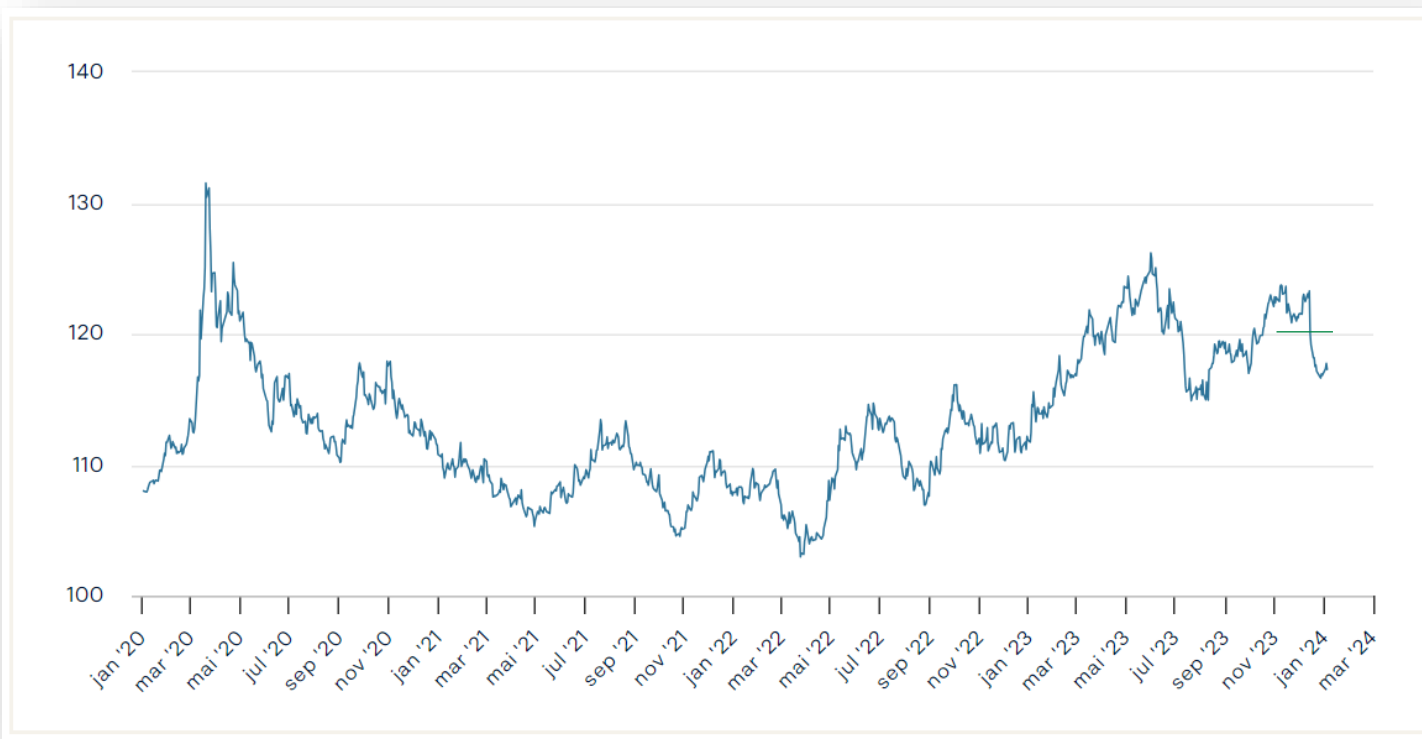
Lønnsoppgjøret 2024

Frontfagsforhandlinger 2024

Normen fungerer over tid

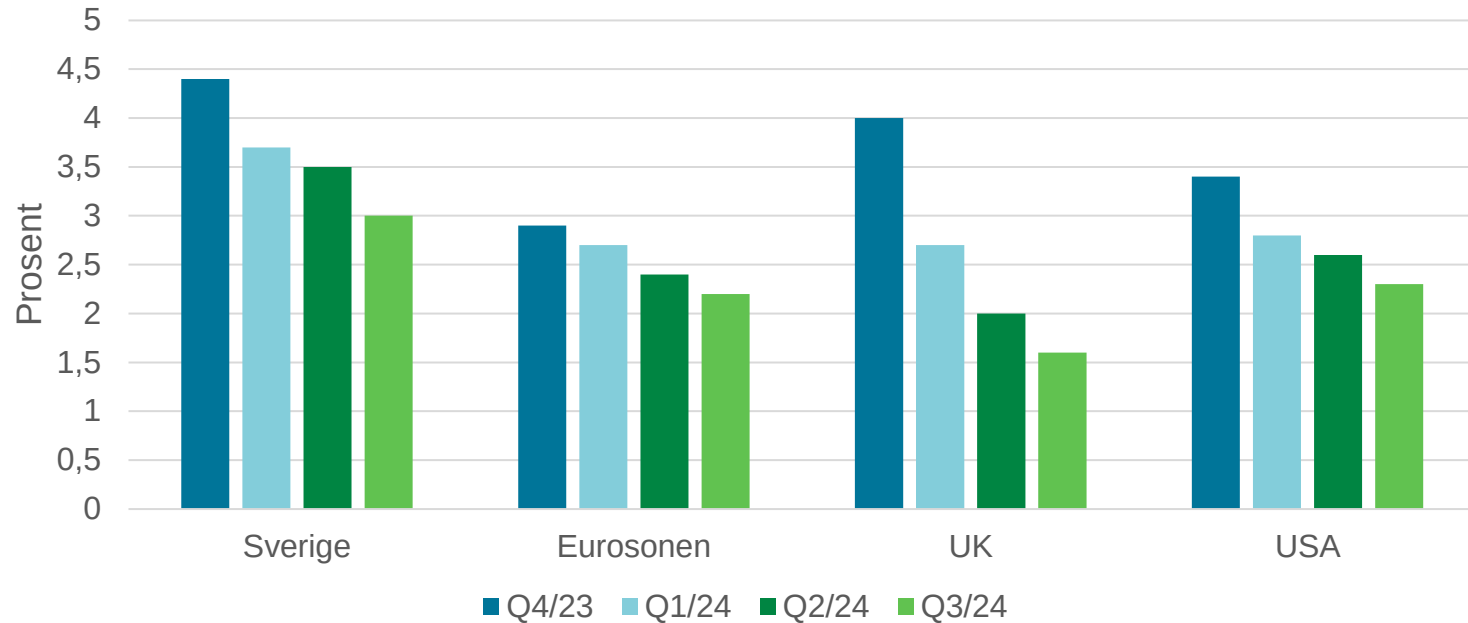
Kronekursen fra før pandemien (I-44)

Kronekurs og inflasjon

-
- I-44 på forrige lysark er den gjennomsnittssvalutaen Norges Bank forholder seg til
 - Svekkelse (mest mot dollar) særlig siste år, men også styrking siden norsk renteøkning i desember overrasket markedsaktørene
 - Per nå er I-44 ca. 2-3 prosent sterkere enn prognosen Norges Bank har for hele året 2024
 - Empiri viser at det tar et halvt år fra endringer i valutakurs til endringer i importpris
 - Privat forbruk er labert – med prispress – vrient å beregne inflasjon over året
 - ... mens stengt Rødehav øker fraktratene - får se hvor lenge dette varer
 - Fallende inflasjon internasjonalt – smitter inn i Norge

Inflasjon – internasjonalt

Internasjonal inflasjon

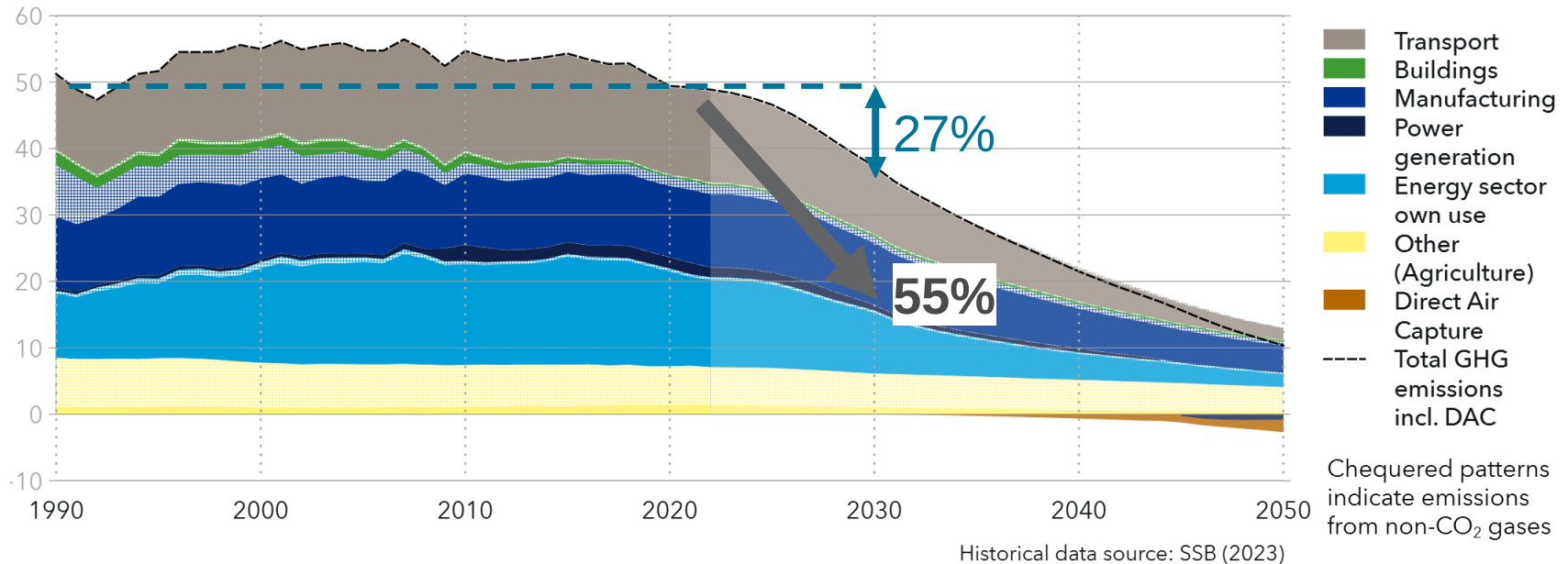
- Inflasjonen i Sverige, UK, EU, US er alle lavere enn i Norge – og gradvis fallende
- Norsk inflasjon er bygd opp av 2/3 egengenerert og 1/3 importert
- Åpenbart at den importerte inflasjonen faller inn i 2024
- Lønnsoppgjøret forholder seg til TBUs prognose for inflasjon for 2024
- Spent på hvor mye valutakursendringer siste par måneder, internasjonalt fall i inflasjonen og lavere privat konsum som presser priser slår ut i TBUs prognose
- Derfor mener vi en talldebatt for inflasjon og lønnstillegg for lønnsoppgjøret i år fremdeles er prematur – inflasjonen låses 12. mars
- Resten av TBUs materiale kommer i februar

Energisituasjonen og strøm

Norge er ikke på vei til å nå utslippsmålene for 2030 og 2050

Norway greenhouse gas emissions by sector

Units: MtCO₂e/yr

Miljødirektoratet - «kraft er en akilleshæl»

Dersom alle tiltakene gjennomføres, vil etterspørselen etter kraft øke med opp mot 34 TWh i 2030 sammenlignet med 2021. Vi trenger både tiltak for energieffektivisering og mer fornybar kraft.

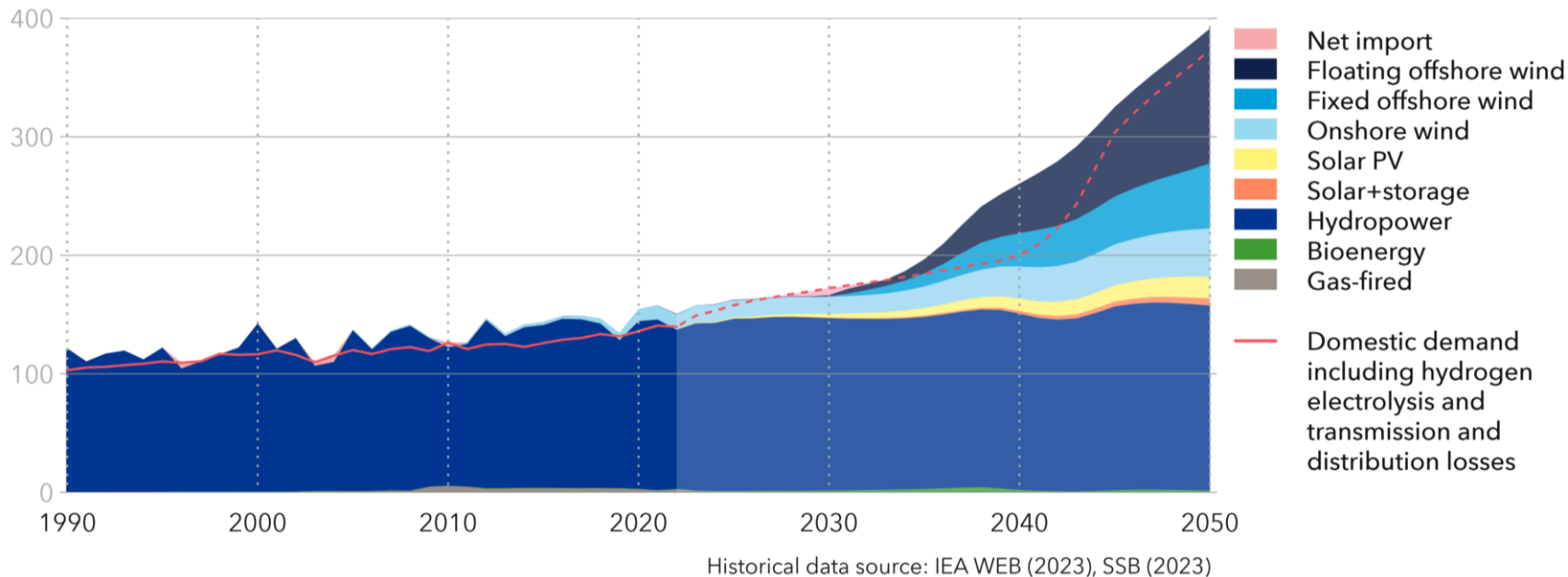
Når samfunnet skal omstilles fra fossilt til lavutslipp, er nok ren kraft en akilleshæl og kritisk avgjørende for at vi skal kunne lykkes med å redusere utslippene våre.

*Miljødirektør Ellen Hambro ved framleggelsen av rapporten
«Klimatiltak i Norge mot 2030» 2. juni 2023*

Prognose om behov for mer enn doubling av strømproduksjon til 390 TWh

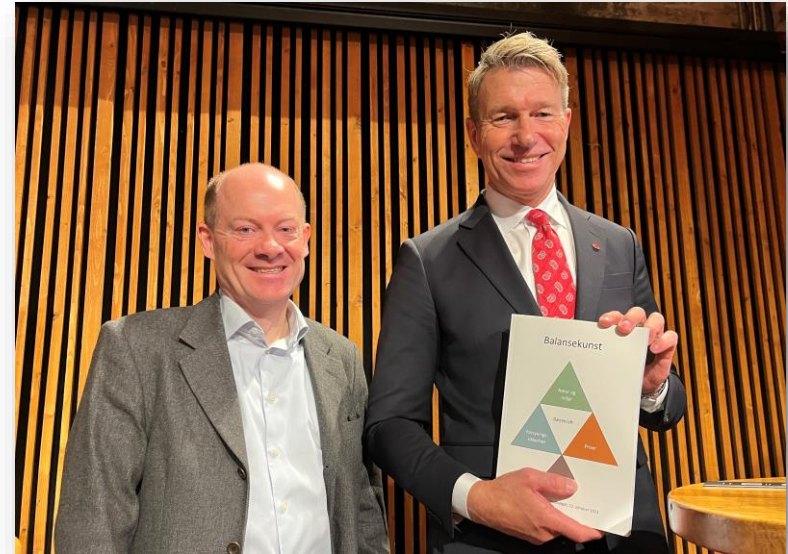
Grid-connected electricity generation by power station type

Units: TWh/yr

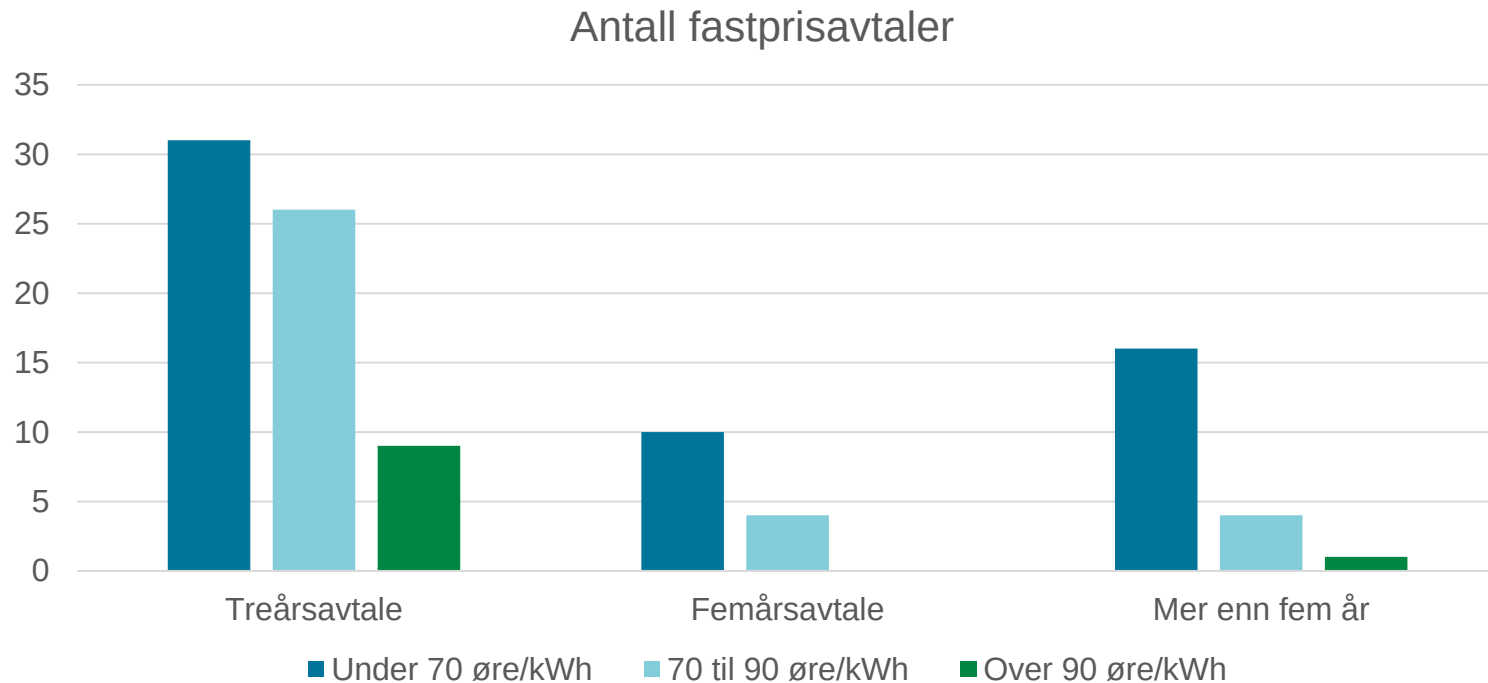

Strømprisutvalget må følges opp

- Kraftsektoren er viktig samfunnsnyttig infrastruktur som må innrettes slik at samfunnet når mål om utslippsbegrensning og grønt skifte. Kraftsektoren er et virkemiddel, ikke et mål i seg selv.
- Tiltakene må foretas i sluttbrukermarkedet, engrosmarkedet for kraft bør bestå
- Investeringer i ny produksjon er politisk styrt med hensyn til valg av teknologi og volum
- Forsyningssikkerhet - støtter Regjeringens endringer knyttet til styring av vannkraftmagasinene
- En meny som er fremlagt peker på noen ordninger som må utredes

Få bedrifter med fastprisavtaler

Strøm – fastpriser

Hovedproblem: mangel på nett og ny energi, samt volatilitet via utlandet

Fastpris vurderes som løsning, jf. valuta og renter

Medlemmenes erfaringer med nye fastprisavtaler - rigid i forhold til hva bedriftene trenger, og svært komplekse/uoversiktlige

Avtalene avspeiler heller ikke industriens behov for å produsere i henhold til etterspørsel

Medlemmene ønsker forutsigbarhet – vanskelig å få

Konjunkturundersøkelsen viser at:

- Siste par års økte og volatile priser gir respons i industrien
- Mange har enøktiltak gående, men lav lønnsomhet i investeringene
- Mange har installert eller regner nå på solceller på tak
 - Flere benyttet anledningen med strømstøtten 4. kvartal i fjor, da man samtidig fikk sterke enøk-insitamenter en periode
- Andre tiltak som gjøres av medlemmene:
 - senket temperatur
 - varmepumper
 - biobrenselanlegg
 - jordvarme
 - fjernvarme
 - bruk av spillvarme
 - energioptimalisering
 - isolering av dører/vinduer
 - nye (mer energieffektive) maskiner mm.
- Medlemmene savner sterkere insitamenter for enøk - paradoks at Norge trenerer direktiver fra EU om enøk i en tid da vi trenger mer kraft

Politiske innspill fra medlemmene

Formuesskatt –
husk at de fleste
bedrifter er eid
av nordmenn

Vil ha forutsigbare ramme- betingelser

Skatteskjerpelser, dels
med tilbakevirkende effekt
og over lang tid, påvirker
eiere og ledelse mht
investeringer

Ekstra høy, midlertidig
arbeidsgiveravgift – er
den blitt permanent nå?
Er dette også del av den
nye uforutsigbarheten?

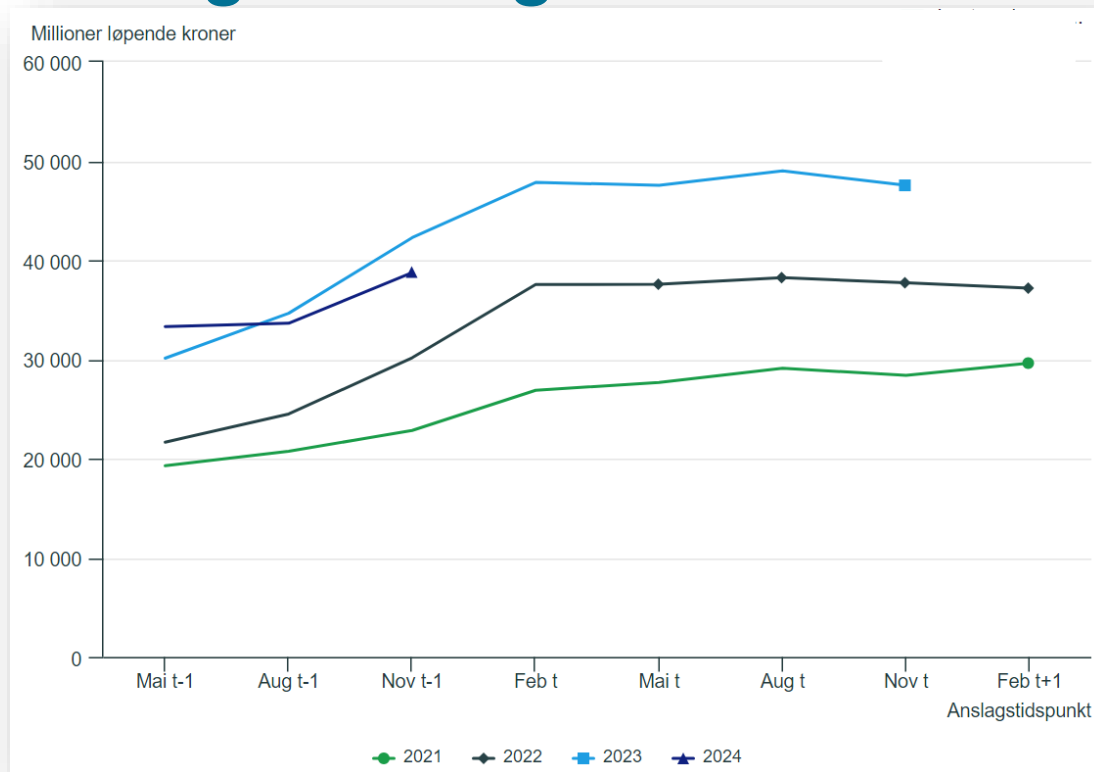
Mange har fokus på
bransjepolitiske
rammevilkår (havvind,
CO2-kompensasjons-
ordningen,
eksportsatsing)

Frykt for
energisituasjonen,
både nivå og
volatilitet

VEDLEGG

Situasjonen i industrien

Høyt investeringsnivå også i 2024

Medlemmenes strategiske grep for å videreutvikle bedriften

Veldig stor bredde i svar - også fra den enkelte toppleder - ledelse er bredt.

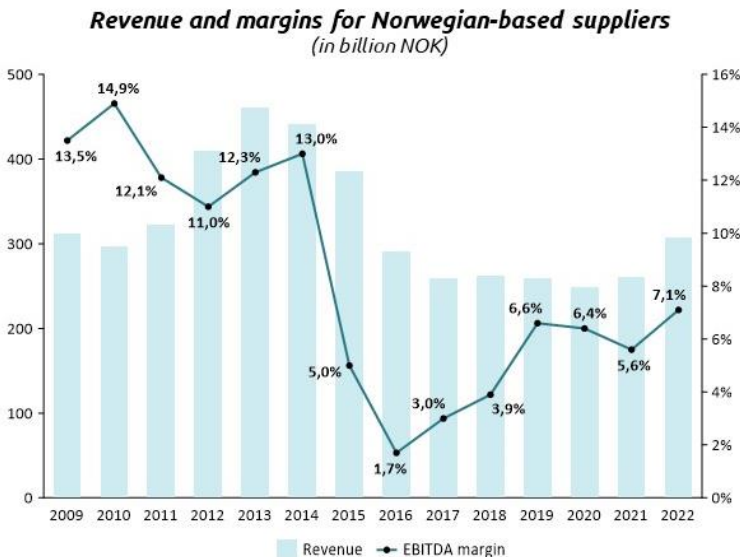
Mange svarte:

- Kontinuerlige forbedringer
- Leveransepresisjon, merkevarebygging
- Automatisere/effektivisere, digitalisere, bruke KI
- EVU/tilgang kompetanse
- Innovasjon, utvide produktspekter, nye markeder, eksportsatsing
- Få ned miljøavtrykk
- Gode kraftkontrakter
- Øke overskudd for (å dekke økt formuesskatt og dermed) å unngå salg av bedriften

Lønnsomhet i leverandørindustrien

ANALYSIS | COMMERCIAL EFFECT

WE ARE EXPERIENCING HIGH ACTIVITY AND INCREASING MARGINS FOR SUPPLIERS ON THE NORWEGIAN CONTINENTAL SHELF

- Temporary changes in the petroleum tax regime triggered high activity levels from 2022
- Following the war in Ukraine we have seen energy shortage in Europe with increasing prices and supplier shortage
- Large expected investments in oil & gas is expected to further increase activity levels, with peak in 2024
- Together with growth in renewables, this is expected to maintain pressure on supplier availability and lead to continued improvement in margins
- Feedback also suggests that operators are increasingly concerned with suppliers having sustainable margins

Energisituasjonen og strøm

Flott med annonserte prosjekter i vannkraft

... men savner forpliktelse og tidsplan

- Des'23: Lyse og Hydro søkte konsesjon for fem nye vannkraftverk, og investeringene for oppgradering i Røldal-Suldal opptil 8 milliarder kroner
- Jan'24: Statkraft annonserte effektoppgraderinger av vannkraftanlegg som vil gi mellom 1500 og 2500 megawatt fram mot 2030. Svean (Nidelven), Mauranger i Kvinnherad, en tredje turbin i Alta og Aura i Sunndal. 20-35 milliarder kroner i oppgradering og ombygging. 14-20 milliarder i rehabilitering av dammer og modernisering av eldre kraftverk.
- Jan'24: Å Energi vil trappe opp sin egen kraftsatsing, og investere over 30 milliarder kroner i mer kraft og nett de neste 10 årene
- Jan'24: Hafslund eco vil i løpet av de neste 10 årene investere 20 milliarder i ny vannkraft

Røldal-Suldal-prosjektet – effekutvidelse
Faksimile: lysekonsern.no

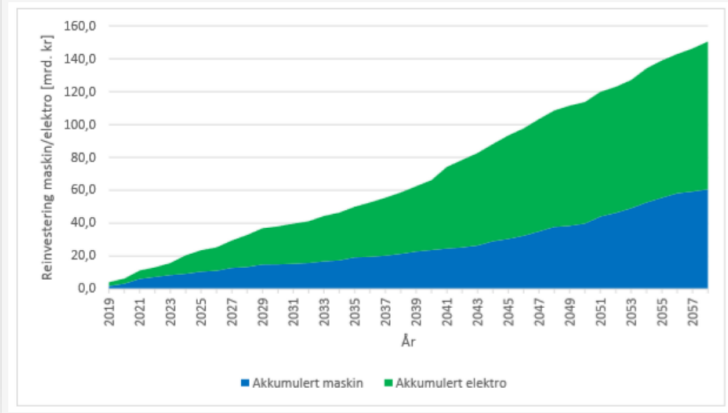

- Eviny med flere har også annonsert satsinger
- Store investeringsplaner, men savner forpliktende tidsplan
- Vil bransjen være i stand til å gjennomføre disse prosjektene de neste 10 årene?
- Norsk Industri er bekymret for at det tar for lang tid før planlagte investeringer blir realisert og økt effekt og produksjon fra vannkraften kommer for sent i forhold til behovet

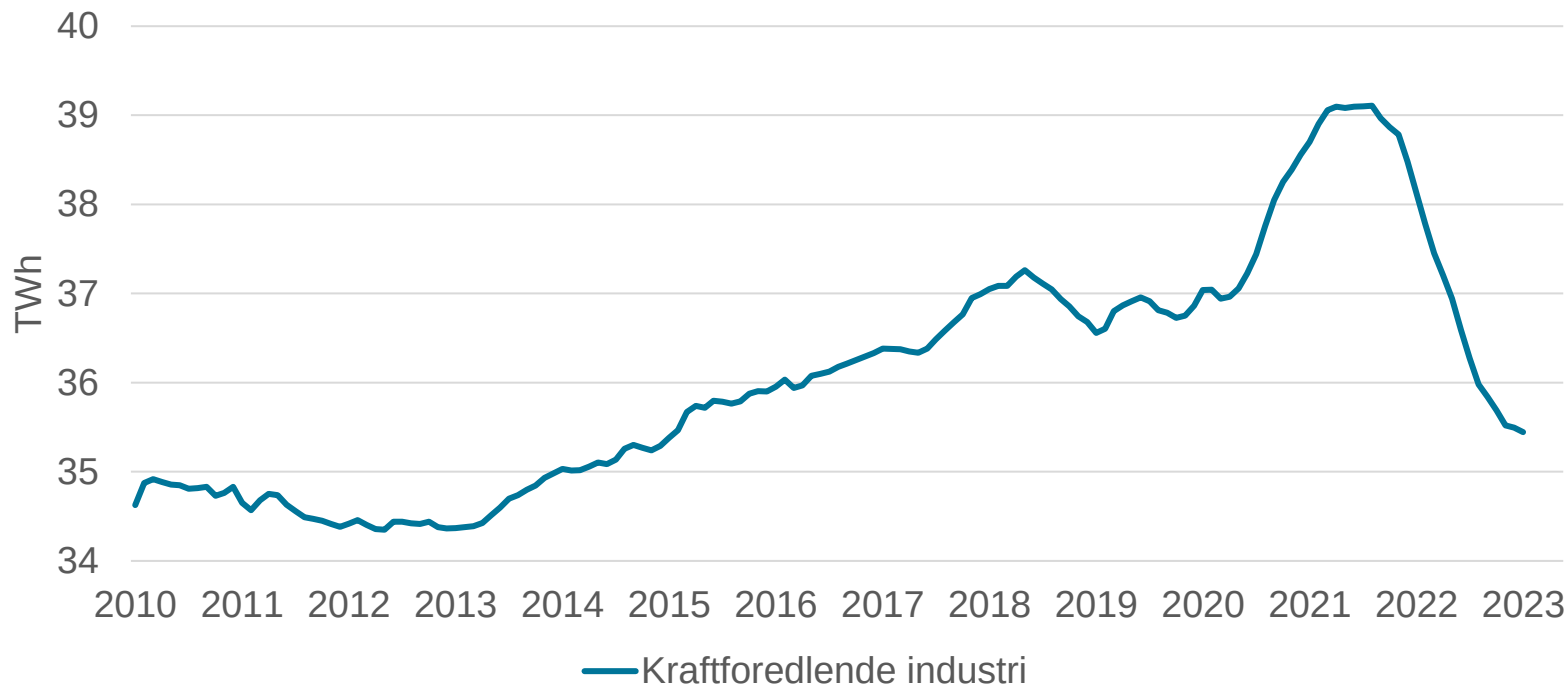
Anslått re-investeringsbehov på 150 milliarder

- NVE anslår re-investeringsbehovet til 150 milliarder de neste 40 årene
- Norsk Industri sitt vannkraftforum har kartlagt at for vannkraftverkene over 100 MW, er det ca. 40 prosent som ikke er oppgradert på over 30 år
- Tallet er høyere for de mellom 10 MW og 100 MW
- Det er altså betydelig etterslep på revisjon og oppgradering av eksisterende kraftverk. Re-investeringer vil gi både økt effekt og energi.
- Vannkraften er bærebjelken i det norske kraftsystemet – mer effekt vil være avgjørende for å balansere uregulert kraft fra vind og sol
- Det må settes høyt fokus fra myndighetene på å prioritere vannkraftprosjekter med effektutvidelse og nye pumpekraftverk

Det er gjort et anslag for fremtidige reinvesteringer av maskin- og elektroteknisk utstyr i kraftstasjon for kraftverk med installert effekt over 10 MW, se figur under. Det er lagt til grunn en teknisk levetid på 30 år for elektrotekniske komponenter, og 40 år for maskintekniske komponenter. Reinvesteringsbehovet de neste 40 år anslås til om lag 150 mrd. kroner.

Utviklingen i kraftforbruk

«Mer av alt – raskere»

Energikommisjonens utredning

- Innen 2030: minst 40 TWh økt produksjon og minst 20 TWh energisparing, per i dag 3 TWh under bygging og 6 TWh konsesjonsgitt (flertallet)
- Nasjonal handlingsplan for energieffektivisering
- Opprusting og utvidelse av vannkraft, pumpekraft, flomvern mv.
- Frivillige avtaler om 7 TWh kraftutbygging innen 2030 (flertallet)
- Raskere saksbehandling for kraftproduksjon
- Nettstrukturen skal i større grad bygges ut i forkant av utviklingen i forbruket. Statnetts mandat tydeliggjøres slik at de kan ligge mer i forkant med nytt nett.
- Et markedsbasert system under sterk statlig styring godt egnet også i fremtiden
- Markedet alene sørger ikke for nødvendig omstilling/beskyttelse
- Organisering av handel med utlandet – endringer i europeisk kraftmiks
- Blå strøm, flytende gasskraftverk med CO2 håndtering

[Blå strøm: et effektivt bidrag til å løse klima- og energikrisen Norsk Industri](#)

Politiske rammebetingelser

CO₂-kompensasjon etter budsjettforliket

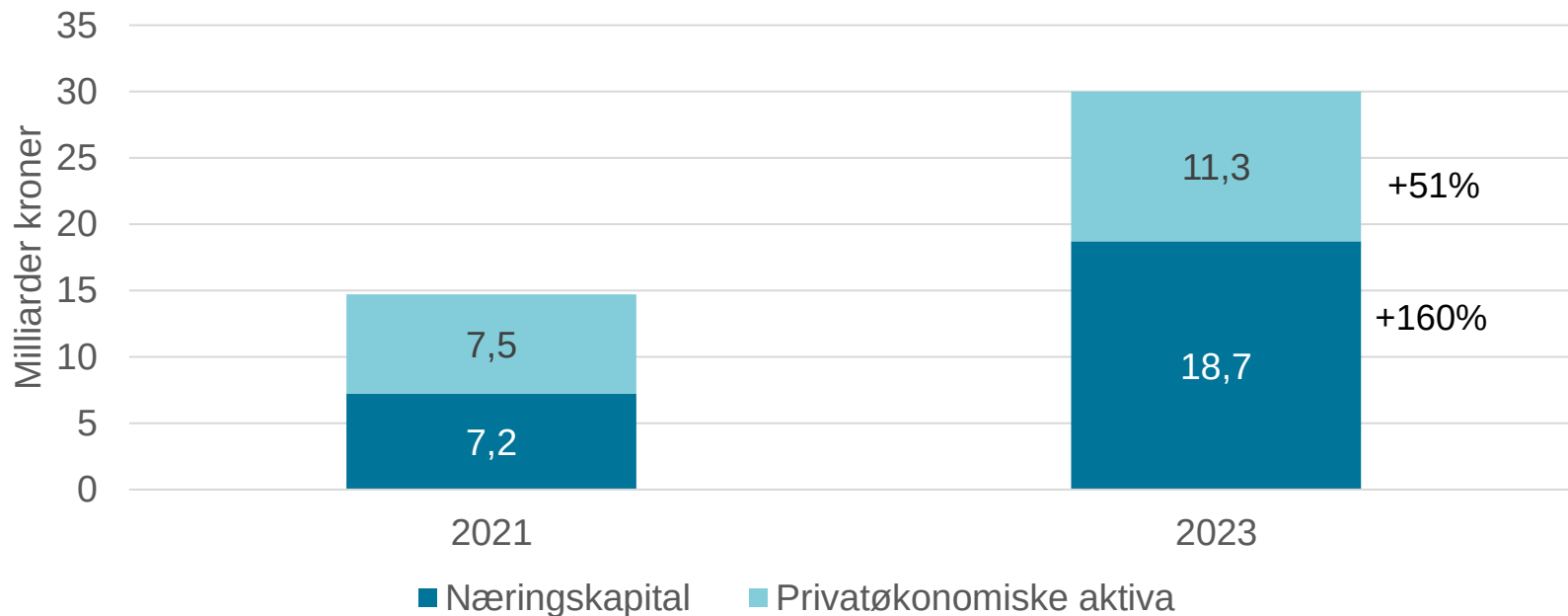
I forliket om statsbudsjett for 2024 er følgende vedtak gjort om CO₂-kompensasjon:

- *Stortinget ber regjeringen snarest fortsette dialogen med industrien for å finne en langsiktig og forutsigbar løsning for CO₂-kompensasjonsordningen som er økonomisk bærekraftig, sikrer forutsigbarhet og som bidrar med utslippsreduksjoner og energieffektivisering i tråd med omstillingsmålet, og komme tilbake til Stortinget med forslag til dette senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2025.*

Øvrig avtaletekst om CO₂-kompensasjonsordningen:

- *Partiene er enige om å styrke CO₂-kompensasjonsordningen med 500 millioner kroner i forbindelse med RNB 2024, forutsatt enighet med partene om innretning på ordningen.*

Den verste formuesskatten forverres mest

**Stormaktrivalisering - dekobles
verdensøkonomien fremover?**

Og lille Norge?

Kriser den nye normalen?

- Finanskrisen – eurokrisen
- Flyktningkrisen – neste bølge pga Afrika eller Midt-Østen?
- Klimakrisen – virkemidlene blir hardere
- Pandemien – stengte grenser og land
- Ukraina-invasjonen – verdikjeder ryker og voldsom geopolitisk spenning
- Energikrise – nivå og volatilitet fremover
- Gazakrigen – utvides regionalt?
- Stengt Rødehav øker fraktrater - kortvarig?

Fra globalisering til regionalisering

- Verdens Handelsorganisasjon (WTO) råtner på rot – stormaktene gjør som de vil
- Stormaktene klinsjer på hverandres markeder – og via tredjeland
- Stormakter bruker trusler i handelspolitikken
- Amerikansk toll på stål og aluminium sjokkerte
- Trumps adferd avspeilet underliggende holdninger
- Politiske kriser forsterker kommersielle adferdsendringene på gang
- Politisk og kommersiell risiko ble synligere
- Pandemien og invasjonen av Ukraina har synliggjort kommersielt sårbare verdikjeder og satt ytterligere fart på regionalisering av verdenshandelen
- Ingen tegn til at dette snur

Vil Kina bli dekoblet?

- Svært dyrt å dekode Kina fullstendig
- Dekobling virker delvis - mye "lissomkjøp" fra andre land
- Kinas salg til USA har avtatt over flere år
- EUs eksport til og import fra Kina økte i fjor
- Etter Brexit har fransk "strategisk autonomi" i EU fått mindre motstand
- Fokus på sikkerhet og sårbarhet
- Tysk industriorganisasjon (VDMA) - 45% revurderer sin Kina-strategi

Tidligere undervurderte hendelser

- Globaliseringen skapte ikke bare vinnere
- Annektering av Krim og "privat" krig i Øst-Ukraina
- Kinas kraftige reaksjon mot Litauen og andre land
- Kinas utenrikspolitikk under Xi – Afrika...
- WTO råtner på rot
- Kinas betydning for inflasjonsmål på 2 %
- Kinas ønske om Taiwan – og landets dominans innen chipsproduksjon
- Regionalisering over tid – tydeligere nå

Konsekvenser for norsk industripolitikk (1)

- Norges EØS-avtale gir fri og garantert adgang til EUs Indre Marked
- Handelspolitikken mm mer integrert i det indre marked – egentlig utenfor EØS
- Masse EU-initiativer om grønt skifte også gjeldende i Norge
- Sikkerhetspolitikk veves sterkere inn i handelspolitikken i 2023/2024
- Eksempelvis screening av utenlandske oppkjøp
- Kinas totale dominans av råvarer for den grønne omstillingen

Konsekvenser for norsk industripolitikk (2)

- Klimakrisen gir hardere debatter
- Markedet ordner ikke mer energi uten videre
- Klimakrisen koster og må løses uten at verdiskaping skylls ut av Europa
- Den grønne omstillingen er ikke kostnadsfri – men dagens kurs er uakseptabel
- Vriene debatter fremover om styring av samfunnet
- Industripolitikken blir mer kontroversiell

Rekruttering

Kommentarer til rekruttering

- Kommentarer til siv.ing.:
 - Etterspørsel etter relevant kompetanse
 - Få ingeniører i markedet
 - Intern opplæring
 - Enkelte selskaper inngår avtale med rådgivende ingeniørselskaper
- Kommentarer til fagarbeidere:
 - Økende etterspørsel etter fagarbeidere
 - Intern opplæring av fagarbeidere
 - Tidligere erfaring verdsettes høyt
- Kommentarer til ufaglært:
 - Ansetter lærlinger med utsikter til fagbrev for å dekke behovet for faglærte arbeidere
 - Mange medlemsbedrifter søker etter lærlinger og er i tett dialog med lokale skoler

Hvem rekrutteres?

